

Danish Yearbook of Musicology

41 • 2017

© 2017 by the authors

Danish Yearbook of Musicology · Volume 41 · 2017

Dansk Årbog for Musikforskning

Editors

Michael Fjeldsøe · fjeldsoe@hum.ku.dk

Peter Hauge · ph@kb.dk

Guest editors of the Carl Nielsen articles

Daniel M. Grimley · daniel.grimley@music.ox.ac.uk

Christopher Tarrant · christopher.tarrant@anglia.ac.uk

Editorial Board

Lars Ole Bonde, *University of Aalborg*; Peter Woetmann Christoffersen, *University of Copenhagen*; Bengt Edlund, *Lund University*; Daniel M. Grimley, *University of Oxford*; Lars Lilliestam, *Göteborg University*; Morten Michelsen, *University of Copenhagen*; Steen Kaargaard Nielsen, *University of Aarhus*; Siegfried Oechsle, *Christian-Albrechts-Universität, Kiel*; Nils Holger Petersen, *University of Copenhagen*; Søren Møller Sørensen, *University of Copenhagen*

Production

Hans Mathiasen

Address

c/o Department of Arts and Cultural Studies, Section of Musicology,
University of Copenhagen, Karen Blixens Vej 1, DK-2300 København S

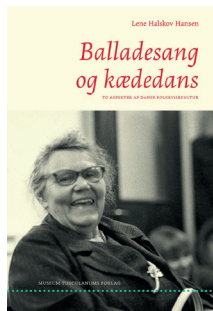
Each volume of *Danish Yearbook of Musicology* is published continuously in sections:

- 1 · Articles
- 2 · Reviews
- 3 · Bibliography
- 4 · Reports · Editorial

Published with support from the *Danish Council for Independent Research | Humanities*.

ISBN 978-87-88328-32-5 (volume 41); ISSN 2245-4969 (online edition)

Danish Yearbook of Musicology is a peer-reviewed journal published by the Danish Musicological Society on <http://www.dym.dk/>

Lene Halskov Hansen

Balladesang og kædedans.

To aspekter af dansk folkevisekultur

København: Museum Tusulanums forlag, 2015

373 pp., illus, music exx., incl. 1 CD

ISBN 978-87-635-4331-6

DKK 375, EUR 50

Det finns ett foto i boken som visar den 18-åriga Julie Petersen och hennes syster Anna, taget 1919 när de är på väg till Jylland för att bli tjänsteflickor på en gård. De är uppklädda i finkappor och hattar. Det som fascinerar läsaren är deras ögon. Blicken är klar, stark, nyfiken och självmedveten, nästan lite stolt – två unga kvinnor på väg ut i livet. Med i bagaget har Julie sin handskrivna visbok, fylld av texter om både riddare och "svinedrenger", visor som den sångglada Julie brukat sjunga tillsammans med sin mor. Drygt 40 år senare kom Julies visor att bli inspelade av den danske musiketnologen Thorkild Knudsen och hamnade därmed i Dansk Folkemindesamlings arkiv. Julie Petersen är en av de fyra kvinnor och en man vars vissjungande Lene Halskov Hansen utgår från i sin bok *Balladesang og Kædedans*.

Som bokens titel anger behandlas två sidor av den folkliga vokala traditionen i Danmark, balladsången, alltså framförandet av de äldre berättande formelbundna visor som visforskare kallar ballader, och kedjedanser, dvs. danser med sång. Båda hör till Halskov Hansens personliga intressesfär.

Lene Halskov Hansen är forskare vid Dansk Folkemindesamling (en del av Det Kongelige Bibliotek), men är dessutom själv utövande sångare och dansare, vilket förklarar hennes intresse för kombinationen sång och dans i den folkliga traditionen. Utövarna, deras miljöer, sången och dansen i deras vardagsliv, deras framförandesätt står i fokus. När det gäller vissången är det alltså inte själva balladerna, deras texter och melodier, som behandlas, utan människorna som sjunger, hur de tillägnat sig balladerna och lämnat dem vidare. Framför allt gäller det sånguttrycket i deras framföranden.

Författaren har ett rikt källmaterial att ösa ur: Dansk Folkemindesamlings stora samlingar av 1800-talsuppteckningar och det senare århundradets ljud- och videoinspelningar, vilka redogörs för i inledningen till boken. Från 1970-talet och framåt har hon också själv träffat, lyssnat till och även intervjuat flera av de personer som är hennes huvudkällor.

Boken är uppdelad i två avdelningar med rubrikerna *Balladesang som fortællende sang* och *Kædedans*. I bokens första del, som är den största och omfattar 12 kapitel,

ställer Halskov Hansen de grundläggande frågorna: Vad utmärker folklig vissång? Vad är sånglig tradition? Författarens ambition är här att analysera och beskriva det personliga förhållandet till visorna, framför allt sångsättet eller den sångliga berättarkonsten så som vi möter den i dokumentära traditionsinspelningar. Författaren introducerar begreppet "det fortællende sangudtryk". I begreppet innefattas också sångarnas personliga inlevelse i och förståelse av visorna.

Den muntliga traderingen av visorna, i det här fallet ballader, är huvudtemat i kapitlen 2-5. Hur och när lär man sig visorna och formar sin "repertoar"? Hur kommer det sig att vissa visor "fastnar", andra glöms bort eller väljs bort av den enskilde sångaren? Hur upplever man visornas berättelser och vilken betydelse har de för den enskilde sångaren? Författaren exemplifierar med två familjer där flera generationer familjemedlemmars visor har dokumenterats i uppteckningar och inspelningar. Slående är den förteckning över dokumenterade ballader hos fem familjemedlemmar Jensen – Jensdatter – Povlsen som finns i bokens bilaga 1. Det rör sig om repertoarer mellan 25 och 60 ballader hos de enskilda familjemedlemmarna, något som är sällsynt i nordisk tradition. Annars är Ingeborg Munch och hennes familj den mest kända av de sångare som framträder i boken. Genom skivutgivning och presentationer av olika slag har Ingeborg Munchs vissång blivit känd långt utanför Danmarks gränser. Det är ett väl känt faktum att den folkliga sångtraditionen varit särskilt stark i vissa familjer – det finns omvitnat i såväl övriga Skandinavien som de Brittiska öarna. Här möter vi ytterligare exempel på detta.

I kapitel 6 diskuterar Halskov Jensen mer i detalj folkligt sångsätt och det "fortællende sangudtryk". Detta vidareutvecklas sedan i kapitlen 7-12 där författaren har valt att i detalj granska en balladinspelning av vardera fem sångare. De ger sammantaget en variationsrik bild av sångarnas uttryck när det gäller alla tänkbara musikaliska och textliga parametrar. Genom att följa sångarnas uttryck i de olika stroforna framträder konstnärligt medvetna uttryck för att föra handlingen framåt. Det som för ett ovant öra kan låta ensartat, blir med hjälp av den noggranna analysen, tillsammans med cd-inspelningen, en hel värld av små musikaliska och textliga variationer i uttrycket.

Det är ingen tvekan om att Halskov Hansen i denna avdelning om ballader som berättande sång har gjort ett stort och grundläggande men också inkännande arbete när det gäller visornas liv i den folkliga traditionen, med fokus på sångarna och deras uttryckssätt.

Bokens andra del, *Kædedansen*, omfattar sju kapitel, som alla är en kritisk genomgång av källor till kedje- och ringdanser främst i Danmark, men också med europeiska utblickar. Det gäller danser med enbart sång, oftast skämtvisor, men också med instrumentalt ackompanjemang. Bland annat beskrivs de märkliga danstraditionerna på Mandø som var i bruk intill sekelskiftet 1900 och som kunnat dokumenteras vid flera tillfällen under 1900-talet. När det gäller källorna nystar sig författaren bakåt i tiden ända till 1100-talet i den sammanfattning av källäget som hon ger i kapitel 20.

Framför allt är författaren intresserad av huruvida det finns en tradition i Skandinavien med dans till ballader, liknande den man möter i kvaddanserna på Färöarna. Detta ämne har diskuterats länge bland både fackfolk och amatörer. Under hela 1900-talet och in på vårt eget århundrade har olika vågor av intresse för balladdans blommat upp och sedan 1970-talets folkmusikvåg har det runt om i Skandinavien hållits kurser i balladdans. Liksom de flesta forskare av facket kommer Halskov Hansen fram till att källäget är alldeles för tunt för att man ska våga dra några bestämda slutsatser om balladdans i Danmark och det gäller även Skandinavien som helhet. Men som den inkännande forskare som Halskov Hansen är avslutar hon sin framställning med att framhålla balladdansens musikaliska och sociala betydelse för många nutida utövare, vare sig det är fråga om återupplivande av en äldre tradition eller en nyuppfunnen sådan.

Boken som helhet är utomordentligt välskriven och lättläst utan att ge avkall på de vetenskapliga aspekterna. Lene Halskov Hansen har med denna studie försett den musik-etnologiska facklitteraturen med en ny och inträngande syn på det mänskligt sångliga.

Märta Ramsten

Författaren:

Märta Ramsten, musiketnolog, docent i musikvetenskap, f.d. chef för Svenskt visarkiv, centrum för vis-, folkmusik- och jazzforskning, Stockholm. Hemadress: Upplandsgatan 44, SE-113 28 Stockholm · marta.ramsten@gmail.com